

JARROHLIK STOMATOLOGIYASI

Usmonov Sherzodbek Shuxratjon o'g'li

Andijon davlat tibbiyot instituti

Stomatologiya fakulteti

Jarrox stomatologiya kafedrası

Tel: 999000045

Annotatsiya: Bugungi kunda jag‘ tish bilan bog‘liq jarrohlik amaliyotlari keng rivojlanibgina qolmay, jahon standartlariga mos tarzda amalga oshirilmoqda.

Kalit so'zlar: Terapevtik stomatologiya, jarrohlik stomatologiyasi, xirurgik stomatologiya, plombalar, endokrin, rekonstruktiv muolajalar.

Xirurgik stomatologiyaning rivojlanishini asosiy tish amaliyoti o'tkazilgan qadimgi davrlardan izlash mumkin. Biroq, so'nggi bir necha asr mobaynida jarrohlik stomatologiyasida sezilarli yutuqlar yuz berdi. XIX-XX asrlarda anesteziyaning ixtiro qilinishi, sterilizatsiya usullari, jarrohlik asboblarining yaxshilanishi kabi jarayonlar xirurgik stomatologiyaning o'sishiga katta turtki bo'ldi. Og'iz va maksilotfacial jarrohlik, yanada rivojlangan jarrohlik texnikasi va usullarini o'z ichiga olgan stomatologik mutaxassisliklarning paydo bo'lishi. Bugungi kunda jarrohlik stomatologiyasi texnologiya, tasvirlash va minimal invaziv usullardagi yutuqlar bilan rivojlanishda davom etmoqda, bu esa bemorlar uchun yanada aniqroq va samarali davolash variantlarini taqdim etadi.

Terapevtik stomatologiya hozirgi zamon taraqqiyot bosqichida tibbiyotning mustaqil ilmiy-amaliy tarmog‘i bo‘lib, tish va og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklarini davolash bilan birgalikda, ularni oldini olish (profilaktika) usullarini ishlab chiqadi. Shu bilan birgalikda og‘iz bo‘shlig‘i va tish kasalliklarini konservativ usulida, ayrim vaqtlarda esa ularni ortopedstomatolog va jarroh stomatologlar bilan birgalikda kompleks davolashni o‘z oldiga vazifa qilib oladi. Tish kariyesi va paradont to‘qimasi kasalliklarini davolamaslik tishlarni olib tashlashga sabab bo‘ladi. Bu o‘z navbatida yuz-jag sohasini kosmetik jihatdan o‘zgarishlarga, nutq buzilishiga, ovqat hazm qilish jarayoni kasalliklarini raydo qilish, asab, endokrin, yurak, qon tomirlar sistemasi, jigar, buyrak organlariga ham ta’sir etadi.

Terapevtik stomatologiya tibbiyotning boshqa sohalari bilan ham uzviy bog‘langandir. Stomatologik kasalliklarni o‘z vaqtida oldini olish, ichki organ kasalliklarini ham oldini olish demakdir. Bo‘lajak mutaxassislar malaka va ko‘nikmalarni chuqur egallab olishlarida bu darslik yaxshi xizmat qiladi. Stomatologiyani rivojlanish tarixi, xonani tashkillashtirish va undagi jihozlar, plomba uchun ishlatiladigan xom-ashyolar, har bir tish kasalliklarini etiologiyasi, klinik

belgilari, tekshirish usullagi va ularni davosi haqida soʻz yuritilgan. Ayniqsa, tibbiyot xodimining bemorlar bilan munosabati, etika, deontologiyasi hozirgi davgimizga xos boʻlib, yuqori darajali mutaxassisni tayyorlashda asoschi hisoblanadi.

Jarrohlik stomatologiyasi, yuqori sifatli oral klinikalarni oʻrganishga va ustun xizmat koʻrsatishga zoʻr maʼlumotlarini jamlagan tibbi sohada xizmat qiluvchi bir maydon hisoblanadi. Bunday stomatologik jarrohlik, turli xil holatlardagi oral muammoslarni davolashning qoʻllaniladigan usullarini oʻrganadi va amalga oshiradi. Bunday klinikalar oʻrtacha insonlarga davolashda xizmat koʻrsatadi, dental sanalar, plombalar, qurol va implantlar qoʻyish, dastlardan foydalanish va boshqalar kabi xizmatlarni taklif etadi. Agar sizning soʻrovingiz shuni maʼlum qilsa, men sizga yordam berish uchun tayyorman. Biroq, uzoq va qarang, menning har kuni faollash fleksibilitim chegarasidan sabab, kundalik soʻrovlar cheklangan.

Ogʻiz operatsiyasi deb ham ataladigan jarrohlik stomatologiyasi jarrohlik aralashuvini talab qiladigan ogʻiz va maxillofacial holatlarni aniqlash va davolashga qaratilgan tish shifokorligining maxsus sohasi hisoblanadi. Bunga tish chiqarish, tish implantatsiyasini joylashtirish, toʻgʻrilovchi jagʻ operatsiyasi, taʼsirlangan tishlarni olib tashlash, ogʻiz infeksiyalarini davolash, yuz travmasini boshqarish kabi muolajalar kiritilishi mumkin. Jarrohlik tish shifokorlari ushbu muolajalarni aniqlik bilan bajarishga va bemorning umumiy ogʻiz sogʻligʻi va farovonligini taʼminlashga oʻrgatiladi. Agar sizda jarrohlik stomatologiyasi boʻyicha aniq savollaringiz boʻlsa, soʻrashga oʻzingizni erkin his qiling.

Ogʻiz xirurgiyasi deb ham ataladigan jarrohlik stomatologiyasi - bu ogʻiz, jagʻlar va yuz bilan bogʻliq turli holatlarni aniqlash va davolash uchun jarrohlik amaliyotini amalga oshirishni nazarda tutuvchi stomatologiyaning ixtisoslashgan filialidir. Ushbu protseduralarga tish chiqarish, tish implantatsiyasini joylashtirish, jagʻ operatsiyalari, taʼsirlangan tishlarni olib tashlash, ogʻiz infeksiyalarini davolash va yuz deformatsiyasini tuzatish usullari kiritilishi mumkin. Xirurgik tish shifokorlari ushbu jarrohlik aralashuvlarini amalga oshirishda tajribaga ega boʻlish uchun umumiy stomatologiyadan tashqari qoʻshimcha taʼlim olishadi. Agar sizda jarrohlik stomatologiyasi boʻyicha aniq savollaringiz boʻlsa, qoʻshimcha maʼlumot soʻrashga oʻzingizni erkin his qiling.

Ogʻiz operatsiyasi deb ham ataladigan jarrohlik stomatologiyasi ogʻiz va maxillofacial mintaqada jarrohlik amaliyotini amalga oshirishga qaratilgan tish ixtisosligidir. Bunga tishlarni chiqarish, tish implantlarini joylashtirish, ogʻiz infeksiyalarini davolash, taʼsirlangan tishlarni olib tashlash va jagʻ buzilishini tuzatish kiradi. Xirurgik stomatologlar maxsus tayyorgarlikdan oʻtib, jarrohlik texnikasi va behushlik maʼmuriyati boʻyicha tajribaga ega. Jarrohlik stomatologiyasi, yaʼni ogʻiz operatsiyasi turli vaziyatlarda amalga oshiriladi. Jarrohlik stomatologiya zarur boʻlishi mumkin boʻlgan baʼzi keng tarqalgan stsenariylarga quyidagilar kiradi:

Tish ekstraksiyalari: Jarrohlik stomatologiyasi ko'pincha muammoli yoki ta'sirlangan tishlarni qazib olish uchun amalga oshiriladi, ular odatiy tish chiqarish tartibi orqali osongina olib tashlanishi mumkin emas. Tish implantatsiyasini joylashtirish: Tish implantlarini joylashtirishda jarrohlik stomatologiyasi juda muhim rol o'ynaydi. Bu toj, ko'prik yoki tish kabi tish protezlarini qo'llab-quvvatlash uchun ishlatiladigan sun'iy tish ildizlari. Og'iz kistalari yoki o'smalarni olib tashlash. Og'iz bo'shlig'ida kistalarni, shishlarni yoki boshqa anormal o'smalarni olib tashlash uchun jarrohlik amaliyoti talab qilinishi mumkin. Tuzatuvchi jag' xirurgiyasi: Jarroxial stomatologiya noto'g'ri jag'larni rostdash, temporomandibular bo'g'im buzilishlari (TMJ) kabi holatlarni bartaraf etish va umumiy yuz tuzilishini yaxshilash uchun ishlatiladi. Og'iz infeksiyalarini davolash. Jarrohlik aralashuvlari og'ir og'iz infeksiyalarini davolash uchun zarur bo'lishi mumkin, masalan, xo'ppoz yoki gumus kasalligi, jarrohlik bo'lmagan yo'nalishlarga yaxshi javob bermagan. Rekonstruktiv muolajalar. Jarrohlik stomatologiyasi travma, jarohat yoki katta og'iz operatsiyalaridan so'ng rekonstruktiv muolajalar bilan shug'ullanadi, ham funksiyani, ham estetikani tiklaydi.

Bu xirurgik stomatologiya amalga oshirilishi mumkin bo'lgan holatlarning bir nechta misollari, ammo boshqa aniq holatlar ham mavjud. Og'iz operatsiyasi deb ham ataladigan jarrohlik stomatologiya keng ko'lamli tish va og'iz masalalarini hal qila oladigan maxsus soha bo'lsa-da, buning iloji bo'lmagan yoki tegishli davolash varianti bo'lmagan holatlar bo'lishi mumkin. Jarrohlik stomatologiyasi mumkin bo'lmasligi mumkin bo'lgan ba'zi holatlar quyidagilardan iborat:

1. Tibbiy ko'rsatkichlar: Agar bemorda operatsiyani o'tkaza olmaydigan yoki jarrohlik amaliyoti bilan bog'liq xavflarni oshiradigan ma'lum tibbiy holatlar mavjud bo'lsa, jarrohlik stomatologiyasi tavsiya etilmaydi.

2. Bemorni afzal ko'rish: Ba'zi hollarda bemorlar jarrohlik bo'lmagan davolash variantlarini tanlashlari yoki tish shifokori yoki og'iz xirurgi tavsiya qilgan jarrohlik amaliyotini o'tkazishga rozi bo'lmasligi mumkin.

3. Etarli imkoniyatlar va resurslarning etishmasligi: Tegishli infratuzilma, uskunalar yoki malakali og'iz jarrohlari etishmasligi bo'lgan ayrim mintaqalarda yoki vaziyatlarda jarrohlik stomatologiyasi oson mavjud bo'lmasligi yoki amalga oshirilmasligi mumkin.

4. Yetib bo'lmaydigan og'zaki sharoitlar: Agar davolanishni talab qiladigan og'zaki holat yoki hududga jarrohlik yo'li bilan kirish mumkin bo'lmasa yoki yetib bo'lmasa, alternativ davolash usullari ko'rib chiqilishi mumkin.

5. Minimal yoki invaziv bo'lmagan holatlar: Tish masalasi kichik bo'lsa va jarrohlik bo'lmagan yoki minimal invaziv usullar orqali samarali hal qilinishi mumkin bo'lsa, jarrohlik stomatologiya zarur deb hisoblanmasligi mumkin.

Bemorlar o'zlarining aniq og'iz sog'lig'iga bo'lgan ehtiyojlari va holatlaridan kelib

chiqib, eng yaxshi davolanish kursini aniqlash uchun tish shifokori yoki og'iz xirurgi bilan maslahatlashishlari muhimdir. Natijada, og'iz operatsiyasi deb ham ataladigan jarrohlik stomatologiyasi turli tish va og'iz holatlarini bartaraf etish uchun amalga oshiriladigan turli usullarni qamrab oladi. Tish chiqarish, tish implantatsiyasini joylashtirish, oraliq kistalar yoki shishlarni olib tashlash, tuzatkich jag' operatsiyasi, og'iz infeksiyalarini davolash, rekonstruktiv muolajalar kabi aralashuvlarni o'z ichiga oladi. Biroq, jarrohlik stomatologiyasi mumkin bo'lmagan yoki eng mos bo'lmagan davolash varianti bo'lishi mumkin bo'lgan holatlar bo'lishi mumkin, masalan, ayrim tibbiy ko'rsatkichlar, bemorni afzal ko'rish, resurslarning etishmasligi, og'zaki vaziyatga yetib bo'lmasligi yoki minimal/invaziv bo'lmagan holatlar. Bemorlar o'zlarining individual ehtiyojlariga qarab eng munosib davolash kursini aniqlash uchun tish shifokori yoki og'iz xirurgi bilan maslahatlashishlari zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jilonov A.A., Noraxmadov B.T. Yuz-jag' jarrohligi. Darslik. Toshkent. TTA bosmaxonasi 2018 yil.
2. Z.K. Raximov. YUZ –JAG'JARROHLIGI FANIDAN o'quv uslubiy majmua (stomatologiya fakulteti 5 kurs talabalari uchun) Buxoro 2019 yil
3. Azimov M.I. Yuzning rivojlanishi va anomaliyalari. O'quv qo'llanma.- Toshkent. Ilm ziyo, 2018 yil
4. David A. Mitchel. An inbroduction to oral and maxillofacial surgery. Textbook. Second edition, 2015 y
5. Nigora Toshpoiatova, Sayyora Suyunova. Og'iz bo'shlig'i kasalliklari. Tibbiyot kollejlari uchun o'quv qo'llanma. G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi Toshkent — 2007.